

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 1.

Sedan Kungl. Maj:t genom öppet brev och påbud den 18 oktober 1918 — med anledning därav att, efter det 1918 års lagtima riksdag på Kungl. Maj:ts framställning beviljat krigstidstillägg och krigstidshjälp för detta år till statens befattningshavare och pensionärer, prisstegringen å viktiga livsförnödenheter fortgått i sådan grad, att nu utgående tillskott till löner och pensioner uppenbarligen blivit otillräckliga, och enär Kungl. Maj:t funnit det nödvändigt att ofördröjligen förelägga riksdagen förslag om förhöjda anslag till ifrågavarande ändamål — kallat samtliga ledamöter av riksdagens båda kamrar att onsdagen den 30 oktober 1918 sammanträda i Stockholm till urtima riksmöte, sammanträdde riksdagens första kammare i den uti riksdagens hus för kammaren anordnade samlings-sal sistnämnda dag,

onsdagen den 30 oktober,

kl. 11 f. m.

Greve Klingenspor framträdde till talmansbordet och yttrade: Med stöd av riksdagsordningens föreskrift tillåter jag mig nu hälsa eder, mina herrar kamrater i riksdagens första kammare, välkomna till detta urtima riksmöte. Konungen har kallat oss hit till detta urtima möte för att sätta oss i tillfälle att räcka en hjälpende hand till våra tjänande bröder och systrar för att lätta det betryck, i vilket de kommit till följd av dyrtiden. Må rättvisa och välvilja sätta sin prägel på detta vårt ansvarsfulla arbete, och må vi börja det med bönen: Gud bevare konung och fosterland!

Sedan herr ordföranden därefter intagit talmansplatsen, tillkännagav herr ordföranden, att han på grund av bestämmelsen i § 1 mom. 2 av kammarens ordningsstadga anmodat t. f. förste kansli-sekreteraren G. H. Berggren att, till dess sekreterare blivit utsedd, föra kammarens protokoll ävensom att herr ordföranden för tillfället anställt kanslibiträden och vaktbetjäning till erforderligt antal.

Enligt § 2 i ordningsstadgan för kammaren anställdes upprop av kammarens ledamöter, varvid såsom frånvarande antecknades:

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1918. Nr 1. 1

herr *Ekelund*,
» *Hedenström*,
» *Rooth*,
» *Hammarskjöld*,
» *Meurling*,
» *Ingmansson*,
» *Neess*,
» *Nilsson*, *Nils Anton*,
» *Danström*,
» *Jönsson*,
» *Neiglick*,
» *Nylander*,
» *Nilson*, *Karl August*,
» *Tisell*,
» *Petrén*, *Alfred*,
» *Sandler*,
» *Rogberg*,
» *Stenberg*,
» *Asplund*.

Härefter upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare, brukspatron *Gunnar Ekelund*, på grund av influensa epidem. tillsvidare är förhindrad att infinna sig i riksdagen, intygas.

Hults Bruk, Åby 27. 10. 1918.

Gustaf Lindberg,
med. dokt.

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr häradsskrivaren *A. Rooth* i Ljungby är insjuknad i influensa och till följd därav tillsvidare urståndsatt att infinna sig vid i denna vecka sammanträdande urtima riksdag, intygas härmed på heder och samvete.

Ljungby den 28 Okt. 1918.

P. Rob. Hallenberg,
provinsialläkare.

Att herr riksdagsmannen *J. Ingmansson* på grund af sjukdom (akut lungkatarr) under den närmaste tiden är oförmögen deltaga i riksdagens förhandlingar, intygas härmed på heder och samvete.

Sthlm d. 29. 10. 1918.

John Sutthoff,
leg. läkare.

Konsul *F. Neess* är på grund av sjukdom (Bronchitis ac.) tills vidare oförmögen att deltaga i riksdagens förhandlingar, vilket härmed intygas.

Landskrona den 28 okt. 1918.

Hilding Nyström,
t. f. lasarettsläkare.

Att ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören m. m. herr *Ludvig Danström* på grund av sjukdom (mag-tarmkatarr), är förhindrad att bevista urtima riksdagen åtminstone under dess första vecka betygas på heder och samvete.

Halmstad den 28 oktober 1918.

Sigfrid Köhler,
biträdande provinsialläkare.

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr borgmästaren *S. Neiglick* till följd av sjukdom (influenta) är oförmögen inställa sig vid riksdagen d. 30. 10. 1918. intygas på heder och samvete.

Uddevalla den 27. 10. 1918.

Sven Wolde,
1:e stadsläkare.

Att ledamoten av riksdagens första kammare *Oskar Nylander* på grund av sjukdom (kronisk inflammation i de blodbildande organen) tills vidare är förhindrad att bevista riksdagens sammanträden, intygas på heder och samvete av

Axelfors den 27 oktober 1918.

Axel Planck,
leg. läkare.

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr *K. A. Nilson* på grund av magsår (Ulcus ventriculi) är oförmögen att inställa sig vid urtima riksdagen under de närmaste dagarne, intygas härmed på begäran.

Kristinehamn den 28 oktober 1918.

Erik Brydolf,
1:e stadsläkare,

Därjämte upplästes en till kammaren inkommen ansökning, så lydande:

Då en medlem av min familj svårt insjuknat i spanska sjukan och dessutom mer än hälften af gårdens befolkning angripits av samma farsot, är det mig för närvarande omöjligt att lämna hemmet, varför jag anhåller om ledighet från riksdags-göromålen tills vidare.

Tuna den 29 okt. 1918.

Hugo Hammar skjöld.

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare anmäldes förfall för herrar *Meurling, Nils Anton Nilsson, Jönsson, Thisell, Alfred Petré, Sandler, Rogberg, Stenberg och Asp-lund.*

Hans excellens herr statsministern *Edén* inträdde nu och uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev till riksdagens första kammaren angående förordnande av talman och vice talman i kammaren vid innevarande års urtima riksdag, enligt vilket förordnats till talman ledamoten av kammaren greve *Hamilton, Hugo*, och till vice talman ledamoten av kammaren herr *Odelberg*.

Greve *Klingspor* lämnade nu talmansplatsen, som intogs av herr talmannen; och yttrade därefter herr talmannen:

Mina herrar! Då jag enligt nådigt uppdrag åter fattar talmansklubban i denna kammare, sker det i den vissa förhoppningen att få åtnjuta samma vänskap, samma förstäelse och samma överseende, som i så rikt mått kommit mig till del under föregående riksdagar.

En urtima riksdag har ju det särmärket, jag vore nästan frestad säga den förmånen, att dess arbetsfält är strängt begränsat. Det kan icke vare sig genom motioner, interpellationer eller på annat sätt av riksdagen själv utvidgas. Det ämne, för vilket riksdagen denna gång sammankommit, är visserligen av största vikt, men torde dock icke vara av större omfattning, än att jag vågar uttala den förhoppning, då jag nu hälsar kammaren, att kammarens ledamöter inom kort måtte få återvända till sina hem.

Herr talmannen anmälde, att någon ansökning till sekreterarbefattningar hos kammaren icke inkommit, och hemställde, huruvida kammaren behagade genast företaga val av sekreterare.

Sedan denna hemställan besvarats med ja, företogs valet, och befunns efter valförrättningens slut hava blivit till sekreterare utsedd:

f. d. kanslirådet *A. von Krusenstjerna* med 119 röster.

F. d. kanslirådet *von Krusenstjerna* fick nu företräde, under rättades att han blivit av kammaren vald till sekreterare och övertog protokollsföringen.

In fidem
G. H. Berggren.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sitt sammanträde torsdagen den 31 innevarande månad företaga följande val, nämligen

dels av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning,

dels av tre ledamöter för att deltaga i talmansöverläggningarna, dels ock av två ledamöter att hava inseende över riksdagens kansli.

Detta förslag antogs.

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentliga anslag i nåder bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att denna dag kl. 1,30 e. m. infinna sig i Storkyrkan samt, efter förrättad gudstjänst, enligt § 34 riksdagsordningen begiva sig till rikssalen för att där inhämta vad Kungl. Maj:t hade att meddela riksdagen.

Herr talmannen anmälde, att till kammarens förfogande överlämnats 100 inträdesbiljetter till rikssalen vid riksdagens öppnande, och hemställde, att fördelning av dessa biljetter proportionellt i förhållande till ledamotsantalet å varje bänk finge ske genom sekreteraren, med iakttagande att de för varje landstingsområdes eller stads riksdagsmän avsedda biljetter utlämnades till områdets eller stadens äldste närvarande representant, som sedermera finge ombesörja den vidare utdelningen.

Denna hemställan bifölls.

Herr talmannen meddelade vidare, att kammarens sammanträde komme att fortsättas efter avslutandet av ceremonien å rikssalen, samt hemställde, att kammarens ledamöter fördenskull behagade då återvända till samlingsrummet.

På framställning av herr talmannen ajournerades sammanträdet kl. 11,39 f. m.—1,20 e. m.

Herr talmannen och kammarens ledamöter avgingo kl. 1,20 e. m. till Storkyrkan, där riksdagspredikan hölls av kyrkoherden i Sollen-tuna pastorat O. A. Hansson. Efter gudstjänstens slut begav kam-maren sig till rikssalen, i vilken även andra kammaren infann sig.

Hans Maj:t Konungen kom tillstädes och öppnade riksdagen med det i protokollsbihanget införda tal.

Herr talmannen framträdde därpå och yttrade: Allernå-digste Konung, Eders Majestät!

De svårigheter, levnadskostnadernas fortsatta stegring berett sta-tens löntagare, höra utan tvivel till kristidens mest bekymmersamma företeelser. Obeaktade skulle de säkerligen bliva lika fördärvbrin-gande som vittomfattande.

Eders Majestät har också nu, för andra gången under innevarande år, funnit nödigt att underställa denna viktiga fråga riksdagens pröv-

ning. Betydande belopp torde visserligen erfordras, om svårigheter-na ens tillnärmelsevis skola utjämnas. Men inför den hotande nöden lär staten ej kunna ställa sig avvisande. Och lyckliga må vi väl prisa oss, att i dessa tider vårt fosterland dock fortfarande är i det läge, att vi kunna hjälpa.

Även andra spörsmål hava av tidsförhållandena frampressats och kräva en snar lösning. Såsom Eders Majestät nyss behagat meddela, komma även dessa att föreläggas den nu samlade urtima riksdagen, vilken utan tvivel skall ägna dem den uppmärksamma prövning deras vikt kräver.

Med orubblig tillit och oföränderlig tillgivenhet frambär till Eders Majestät riksdagens första kammare sin undersåttliga hälsning.

Sedan andra kammarens talman därefter i denna kammares namn till hans Maj:t Konungen framfört andra kammarens undersåttliga vördnad, fingo talmännen vardera av herr statsrådet och chefer för finansdepartementet Thorsson mottaga ett exemplar av Kungl. Maj:ts nådiga propositioner nr 1—28, varefter ceremonien å rikssalen avslutades och första kammarens ledamöter återvände till samlingsrummet, där de intogo sina platser kl. 3,20 e. m.

•Herrar *Asplund* och *Sandler* anmälde, att de infunnit sig vid riksdagen.

Ordet lämnades på begäran till herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att första kammaren behagade för sin del besluta,

att vid inrevarande urtima riksdag skall tillsättas ett konstitutionsutskott;

att kammaren även för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, tillsättes för behandling av nådiga propositionerna:

nr 1, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 och tills vidare under år 1919 åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 2, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst;

nr 3, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst;

nr 4, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare;

nr 5, angående extra gratifikation till sådana befattningshavare i statens tjänst, vilka i sin nämnda egenskap icke kommit i åtnjutande av extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918;

nr 6, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl.;

nr 7, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

nr 8, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke och pupillkassa;

nr 9, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt lärarpersonalen vid privatläroverken;

nr 10, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt lärare vid kommunala mellanskolor;

nr 11, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt lärare vid egentliga folkskolor och småskolor;

nr 12, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt lärare vid de av landsting och av städer, som icke deltaga i landsting, underhållna småskoleseminarierna;

nr 13, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt vissa lärare vid högre folkskolor;

nr 14, angående extra krigstidstillägg åt vissa lärare vid statsunderstödda folkhögskolor;

nr 15, angående tillskott till extra krigstidstillägg för lantbruksingenjörer och vissa lantmätare;

nr 16, angående extra krigstidstillägg åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor samt lärarinnor vid statsunderstödda lantbruksskolor;

nr 18, med förslag till extra tilläggsstat till riksstaten för år 1918;

nr 19, angående förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt vissa befattningshavare i statens tjänst;

nr 20, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret 1918 samt tillsevärdare under år 1919 åt befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 21, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionerade f. d. befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 22, angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 25, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 och 2 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 26, angående extra dyrtidstillägg för senare halvåret av 1918 åt biskopen i Luleå stift O. Bergqvist; och

nr 27, angående utbetalande av avlöningsförmåner till vissa lärare vid statens undervisningsanstalter samt statsbidrag till statsunderstödda kommunala och enskilda läroanstalter, utan hinder av att undervisningen någon tid måst inställas till följd av smittosam sjukdom;

jämte de uti oskiljaktigt sammanhang med dessa propositioner

stående övriga framställningar, som kunna komma att under riksdagens lopp göras av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner, med be-
myndigande för detta särskilda utskott att i fråga om riksdagskost-
nadernas gäldande vidtaga de åtgärder, som vid lagtima riksdag till-
komma bankoutskottet;

vidare att kammaren behagade besluta för sin del att tillsätta ett
särskilt utskott, bestående av tjugo ledamöter, tio från vardera kam-
maren, för behandling av Kungl. Maj:ts följande propositioner, näm-
ligen:

nr 17, om anvisande av medel för bestridande av kostnader för
särskilda anordningar för vinnande av mera effektiv tillämpning av
prisockerlagen m. fl. kristidsförfattningar;

nr 23, angående beredande av rörelsekapital för Svenska kron-
kreditaktiebolaget;

nr 24, med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser i
syfte att begränsa inom landet tillgängligt kapitals användning för
bolagsändamål; samt

nr 28, med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4
värnpliktslagen den 17 september 1914;

jämte de i oskiljaktigt samband med dessa propositioner stående
övriga framställningar, som under riksdagens lopp kunna komma att
göras av Kungl. Maj:t eller enskilda motionärer; samt slutligen

att, därest kamrarna enas om tillsättande av ifrågavarande ut-
skott, första kammaren ville besluta välja i konstitutionsutskottet tio
suppleanter, i första särskilda utskottet tolv suppleanter samt i andra
särskilda utskottet tio suppleanter.

Efter härmed slutad överläggning beslöt kammaren på sär-
skilda propositioner bifalla vad herr vice talmannen sålunda hem-
ställt i fråga om tillsättande av ett konstitutionsutskott, ett särskilt
utskott för behandling av Kungl. Maj:ts nådiga propositioner nr 1—
16, 18—22 och 25—27 m. m. samt ett särskilt utskott för behand-
ling av Kungl. Maj:ts nådiga propositioner nr 17, 23, 24 och 28 m. m.;

och skulle jämlikt § 37 mom. 1 riksdagsordningen andra kam-
maren inbjudas att i dessa beslut förena sig med första kammaren.

Vidare biföll kammaren på särskild proposition vad herr vice
talmannen föreslagit i avseende å antalet suppleanter i de utskott,
kammaren för sin del nu beslutit att tillsätta.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga propositioner nr 1—28
blevo dessa propositioner var för sig på begäran bordlagda.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, varefter kamma-
rens sammanträde avslutades kl. 3,45 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 31 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Petrén, Alfred*, anmälde, att han infunnit sig vid riksdagen.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr *Nils Anton Nilsson* på grund av sjukdom — influensa — är oförmögen att för närvarande deltaga i riksdagens arbete intygas på heder och samvete. Anderslöf den 29 okt. 1918.

L. Nilsson,
f. d. provinsialläkare.

Företogs val av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning; och befunnos, efter valförrättningens slut, därtill hava blivit utsedda:

herr Odelberg	med	108	röster
» Clason	»	108	»
» Lamm	»	108	»
» Hedenlund	»	108	»

Anställdes val av tre ledamöter för att deltaga i talmansöverbläggningarna; och befunnos, efter valförrättningens slut, därtill hava blivit utsedda:

herr Trygger	med	96	röster
» Swartz	»	96	»
» Kvarnzelius	»	96	»

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga skrivelser:

1:o) om förordnande av en statsrådsledamot att lämna riksdagen viss redogörelse;

2:o) om förordnande av en statsrådsledamot att utöva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet; och

3:o) om utväljande av särskilda deputerade att med Konungen överlägga.

Företogs val av två ledamöter för att hava inseende över riksdagens kansli; och befunnos efter valförrättningens slut, därtill hava blivit utsedda:

herr Fahlén	med 86 röster
» Stenström	» 86 »

Upplästes och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse om förordnande av en statsrådsledamot att lämna riksdagen viss redogörelse.

Upplästes och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t i måder förordnat statsrådet Bror August Petréén att under innevarande urtima riksdag utöva den befattning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet; och skulle underrättelse om denna nådiga skrivelses innehåll genom utdrag av protokollet meddelas vederbörande utskott samt riksdagens kanslideputerade.

Föredrogs Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse om utväljande av särskilda deputerade att med Konungen överlägga.

Herr talmannen yttrade, att sedan andra kammaren antagit första kammarens inbjudningar om tillsättande av ett konstitutionsutskott och två särskilda utskott, han efter överenskommelse med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde nästa lördag företaga val av dels ledamöter och suppleanter i dessa utskott, dels ock sådana deputerade, som i nämnda nådiga skrivelse avsåges.

Detta förslag antogs.

Herr *Ekman, Karl Johan*, väckte en motion nr 1, angående skrivelse till Konungen i fråga om lönerreglering efter vissa grunder för statens löntagare.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,40 f. m.

In fidem.

A. v. Krusenstjerna.